

ПЕРШІ КУРДЮМІВСЬКІ ЧИТАННЯ

Перші Курдюмовські читання відбулися 23 листопада 2011 року на базі кафедри екології і ботаніки факультету агротехнологій і екології Полтавської державної аграрної академії. Читання були присвячені пам'яті Миколи Васильовича Курдюмова – нашого земляка, видатного ученого-ентомолога початку двадцятого століття.

В усіх виступах основним лейтмотивом звучала значущість М. В. Курдюмова як основоположника нової науки – сільськогосподарської ентомології. Водночас наголошувалося на надзвичайному організаторському таланті Миколи Васильовича, який у ті непрості часи зумів створити перший в Росії ентомологічний відділ на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції.

Відрядно, що в рамках програми цих читань студенти мали змогу доповісти про результати власних ентомологічних досліджень. Так, Валентин Левченко, студент 4-го курсу факультету агротехнологій і екології, в своїй доповіді «Внесок М. В. Курдюмова у вивчення лучного метелика на Полтавщині» виклав аналіз архівних матеріалів 1911–1913 років. У цей період уперше на території Російської імперії була відзначена масова поява лучного метелика і саме М. В. Курдюмов – також першим – розпочав вивчення цього шкідника. Результати спостережень за лучним метеликом він опублікував у журналі «Хуторянин». Важливим є і те, що Валентин Левченко вивчає біологію і шкодочинність лучного метелика в даний час, поклавши ці дослідження в основу своєї дипломної роботи. Актуальність вибраної ним теми стала особливо очевидною в нинішньому році, коли після тривалої паузи на Полтавщині знову спостерігали спалах чисельності цього шкідника. Наслідки її в деяких господарствах Полтавського району мали катастрофічний характер: уже перед збиранням урожаю гусеницями цього шкідника були знищені посіви буряка, кукурудзи, соняшнику.

Тему вивчення найбільш небезпечних шкідників польових культур продовжила в своєму виступі «М. В. Курдюмов і вивчення клопа-шкідливої черепашки на Полтавщині» студентка 5-го курсу Ірина Старостіна, яка детально охарактеризувала наукові дослідження М. В. Курдюмова в 1912–1913-му роках. Тоді ентомологом уперше були досконально досліджені мало і зовсім не вивчені комахи – шкідники агроцено-

зів Полтавської губернії, зокрема клоп-шкідлива черепашка. Результати даного дослідження з біології та методів боротьби, опубліковані ним у 1913 році в роботі «Найголовніші комахи, що шкодять зерновим злакам у Середній і Південній Росії», не втратили своєї актуальності й понині. Микола Васильович Курдюмов вважав, що справжніх господарів землі повинне цікавити питання про те, якої шкоди може завдати шкідник посівам і чи вигідно з ним боротися. Саме завдяки працям М. В. Курдюмова ентомологія з суто біологічної перетворилася в прикладну науку, що безпосередньо спрямована на отримання високих урожаїв сільськогосподарських культур.

Ірина Старостіна відзначила надзвичайну наукову продуктивність М. В. Курдюмова. Так, за період із 1910 по 1914 рік, коли він був завідувачим ентомологічним відділенням Полтавської сільськогосподарської науково-дослідницької станції, ним було опубліковано понад 30 робіт стосовно різних аспектів сільськогосподарської ентомології. Значна їх частина вийшла друком вперше у десяти випусках відділу.

З історичним аналізом становлення і розвитку ентомології на Полтавщині виступив студент 5-го курсу Ярослав Шупік. У своїй доповіді «Вклад М. В. Курдюмова у розвиток сільськогосподарської ентомології на Полтавщині» він проаналізував літературні джерела періодичних наукових видань Полтавської губернії й наукових праць Полтавського інституту АПВ ім. М. І. Вавилова. Ярослав Шупік навів фрагменти з архівних документів, де йдеться про ті враження, які отримали ентомологи, присутні на Першому з'їзді в Києві (в 1913 році), від виступу М. В. Курдюмова. Саме тоді всі переконалися, що епосі «зоологічної» ентомології завдано нищівного удару і майбутнє – за «рослинницькою» ентомологією.

Особливий інтерес викликали доповіді, підготовлені на основі матеріалів польових досліджень, проведених у ПП «Агроєкологія» – унікальному господарстві, де в сільськогосподарській практиці втілювалися з усією повнотою біоценологічні ідеї М. В. Курдюмова. Зокрема, Ян Квілінський (магістр 2-го курсу факультету агротехнологій і екології) в своїй доповіді проаналізував вплив довготривалого (понад 30 років) безпестицидного землеробства у ПП «Агроєкологія» на оздоровлення аграрних ландшафтів.

ПОДІЇ

Результатами власних польових досліджень у цьому господарстві Ян Квілінський показав, що за біологічного землеробства відбувається збільшення чисельності корисних комах. Поля стають вогнищами накопичення хижих жужелиць – стабілізаторів біоценозів аграрних ландшафтів. Завдяки цьому зникає необхідність застосування отрутохімікатів і, як наслідок, настає оздоровлення сільських територій. В основі цієї схеми лежать відкриття, зроблені сто років тому М. В. Курдюмовим про нерозривний зв'язок між комахою-шкідником, ушкоджуваною ним рослиною і впливом усього комплексу агротехнічних заходів. Доповідь на Курдюмівських читаннях Ян Квілінський проілюстрував серією фотографій. Особливе враження справили на слухачів фотографії рідкісних видів жужелиць-ентомофагів, зроблені в режимі макрозйомки. Результати

власних досліджень із впливу реабілітаційної системи землеробства в ПП «Агроєкологія» на оздоровлення агроландшафтів Ян Квілінський цілісно виклав у роботі «Захист пшениці озимої від хвороб та шкідників в умовах ведення органічного землеробства», представленій на Всеукраїнський конкурс Фонду Віктора Пінчука.

Підводячи підсумки Перших Курдюмівських читань, необхідно відзначити, що їх головна науково-виховна мета досягнута: привертена увага студентства до ролі Полтавської наукової школи в історії становлення й розвитку вітчизняної сільськогосподарської науки; актуалізовані ентомологічні дослідження студентів у процесі вирішення сучасних проблем АПК. І, що найголовніше, – із забуття піднято ім'я нашого славного земляка, засновника сільськогосподарської ентомології Миколи Васильовича Курдюмова.

Л. О. Колесніков, ентомолог, кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології і ботаніки факультету агротехнологій і екології Полтавської державної аграрної академії, організатор Перших Курдюмівських читань

На фото: Перші Курдюмівські читання на факультеті агротехнологій і екології ПДАА